

Alicja MICHALIK

WSTĘP DO FILOZOFII PRZYRODY

- *An Introduction to the Philosophy of Nature. The Commentary of St. Thomas Aquinas on Book One of the Physics of Aristotle.*

Rezerwa, z jaką wielu współczesnych filozofów odnosi się do arystotelesowsko–tomistycznej filozofii przyrody jest następstwem tego, iż Tomasz z Akwinu, swe filozoficzne refleksje o przyrodzie związał z przestarzałą fizyką Arystotelesa, która w krótkim czasie musiała ustąpić przed fizyką nowożytną. Uproszczeniem byłoby jednak dostrzeżenie w tomistycznej filozofii przyrody jedynie zdroworozsądkowych i przednaukowych interpretacji bez dostrzeżenia jej wkładu do intelektualnego dziedzictwa Zachodu wyrażanego zwłaszcza w dążeniu do racjonalnej interpretacji przyrody i określaniu szczegółowych warunków tej racjonalności. Ukazaniu trwałego wkładu myśli arystotelesowsko–tomistycznej do naszego racjonalnego dziedzictwa doskonale służy sporządzony przez Florence M. Hetzler z Fordham University wybór komentarzy św. Tomasza do *Fizyki* Arystotelesa.

Autorka 450 stronicowego opracowania, która równocześnie przetłumaczyła łaciński tekst św. Tomasza na angielski, w swym wyborze uwytknęła fakt nieudanych prób zastępowania refleksji filozoficznej przez interpretacje czysto fizykalne. Problematykę tę poruszał już św. Tomasz (Rozdz. VIII antologii — O fizykach, którzy na sposób filozofów mówią o zasadach). Obok postawy tej dr Hetzler widzi niemięjsze zagrożenie zarówno w pozytywistycznym pomijaniu filozoficznych aspektów twierdzeń przyrodniczych, jak i w praktykowanym przez Heideggera zastępowaniu filozofii fizyki przez poetycko–ekspresywną jeremiadę nad fizyką.

Szukając trwałego dorobku ukrytego w gąszczu średniowiecznej terminologii autorka sporządza specjalny *appendix* trudniejszych terminów oraz obficie operuje odsyłaczami do paralelnych tekstów i do współcze-

*UWAGA: Tekst został zrekonstruowany przy pomocy środków automatycznych; możliwe są więc pewne błędy, których sygnalizacja jest mile widziana (obi@opoka.org). Tekst elektroniczny posiada odrębną numerację stron.

snych opracowań św. Tomasza. W Tomaszowym rozwinięciu myśli Arystotelesa można znaleźć odniesienie do wielu kontrowersji współczesnej filozofii przyrody. W *Komentarzu do Fizyki* zawarta jest m. in. krytyka monistycznej metafizyki Parmenidesa i Melissona oraz krytyka metodycznego lekceważenia danych zmysłowych. W dalszych partiach krytycyzm Akwinaty kierowany jest przeciw teoriom platoników naruszającym zasadę niesprzeczności, oraz przeciw interpretacjom Demokryta i Anaksagorasa wprowadzającym nieskończoną liczbę zasad (*arche*). Po polemice z tymi poglądami Tomasz przedstawia własną interpretację bytów z obrębu przyrody, akcentując w niej rolę materii pierwszej i formy substancjalnej.

Po analizach tych św. Tomasz przedstawia własną koncepcję natury oraz określa charakter poznania z zakresu filozofii przyrody. W jego ujęciu filozofia przyrody nie jest matematyką, bo choć bada ten sam rodzaj bytu, czyni to w inny sposób, nie jest też fizyką, bo tej zadaniem jest rozważenie nie tylko materii ale i każdej formy istnienia w materii oraz określenia, czym są przyczyny i jakie one są.

Wnikliwość i dokładność opracowania F. Hetzler daje integralny obraz zarówno tego, jak św. Tomasz nawiązuje do Arystotelesa w swojej filozofii, jak i obraz tego, na czym należy bazować chcąc kontynuować badania w zakresie filozofii przyrody.

Alicja Michalik